

עצה מקומית - שלוש שנות ליווי לנבחר ולנבחרות הציבור ברשויות המקומיות **לקט נתונים ותובנות מפניות חברי מועצה למכון שיטה** יולי 2026

עלינו

מכון שיטה למדיניות מקומית פועל לצד גופי השלטון המקומי במטרה לחזק את הדמוקרטיה המקומית ולקדם פתרונות מדיניות לאתגרי העומק של החברה הישראלית. אחד מתחומי הליבה של המכון הוא פיתוח מעטפת מקצועית לנבחר ולנבחרות הציבור ברשויות המקומיות, במטרה לחזק את מקצועיותם ואת יכולתם להוביל מדיניות מקומית מבוססת ידע, ערכים ועשייה אפקטיבית.

באמצעות מרכז ידע, ייעוץ וליווי פרטני, הכשרות ותוכניות התמחות, מכון שיטה בונה תשתית למנהיגות מקומית מקצועית, דמוקרטית ומשפיעה.

מיזם 'עצה מקומית'

במסגרת זו הושק בשנת 2024 מיזם 'עצה מקומית' הפועל זו השנה השלישית. מדובר בקו סיוע מקצועי ייחודי - הראשון מסוגו בישראל - המעניק לחברי וחברות מועצה מענה נגיש ומהיר במגוון נושאים הנוגעים לעבודת הרשות המקומית, המועצה והועדות, לרבות אפשרות לקבלת חוות דעת מקצועיות ומשפטיות וחיבור לארגוני חברה אזרחית.

לאורך תקופת פעילותו הצטברו במיזם שאלות נפוצות וחוזרות, אשר פורסמו באתר מכון שיטה לטובת כלל נבחר הציבור. כעת, ולרגל סיום המחצית הראשונה של הקדנציה הנוכחית, אנו מפרסמים לראשונה תמונת מצב רחבה של פעילות המיזם, הכוללת נתונים מרכזיים ותובנות העולות מן הפניות שהתקבלו.

[לפנייה לעצה מקומית - לחצו כאן](#)

[להתרשמות מתשובות לשאלות נפוצות - לחצו כאן](#)

תובנות מרכזיות

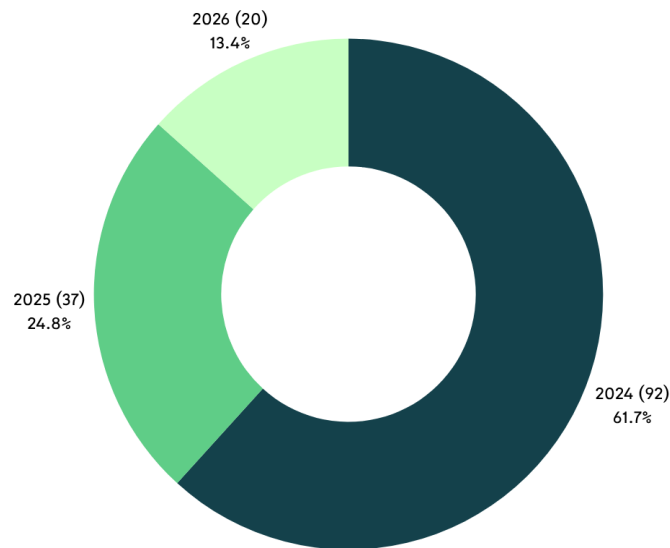
- מקורם המגוון של הפונים והתמדתם בשימוש במיזם עצה מקומית מעיד על הצורך הרחב במענה מקצועי זמין לחברי מועצה בשלטון המקומי.
- פעמים רבות האתגר בפניו ניצבים הנבחרים הוא אתגר הנגשה והבנה של ידע קיים- והתאמתו ללוח הזמנים הצפוף בו הם פועלים.
- קיים צורך גובר של נבחרי ציבור להתמודד עם היקפים גדולים של מידע ולנתח מגמות הנוגעות בעבודת הרשות. בהקשר זה מדווחים חברי מועצה בכלל וחברי חברי אופוזיציה בפרט על פערים במידע ובכלים שברשותם- המקשים על קבלת החלטות אפקטיבית ויכולת לאתגר את עבודת הרשות.
- קיים צורך עקבי בחוות דעת משפטיות, שיספקו מעטפת חוקית לחברי המועצה ומשנה תוקף להחלטותיהם. צורך זה אינו מקבל מענה ביעוץ המשפטי ברשות, בעוד החברה האזרחית מתקשה לספק עבורו חלופה.
- המיזם משרת שתי תכליות משלימות בפעולתו לחיזוק הדמוקרטיה המקומית: הוא משמש חברי קואליציה לקידום מדיניות אפקטיבי, ומחזק את יכולתם של חברי אופוזיציה לפקח ולבקר על עבודת הרשות.

בסיס הנתונים

מאז הבחירות לרשויות המקומיות (פברואר 2024) ועד יולי 2026 התקבלו כ-149 פניות במסגרת 'עצה מקומית'. מתוכן, 129 פניות נסגרו בהצלחה, שבע נסגרו מטעמים אחרים, שבע הועברו להמשך טיפול אצל ארגוני חברה אזרחית המתאימים בצורה מיטבית למשימה, ושש עודן מתנהלות.

התפלגות לפי שנה

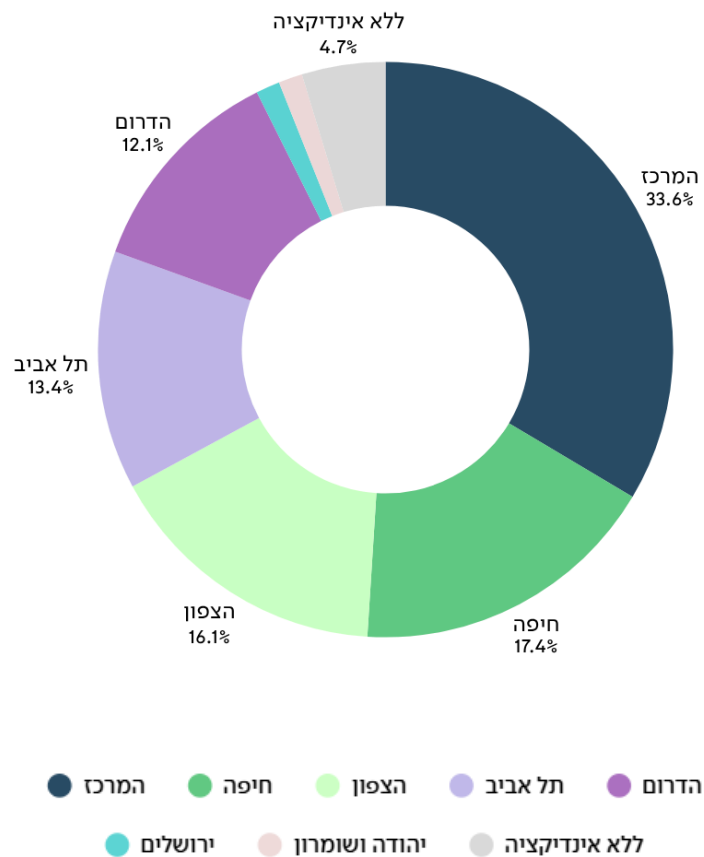
רוב הפניות (כ-62%) התקבלו בשנת 2024, מיד לאחר הבחירות, והשאר בשנים 2025 ו-2026.

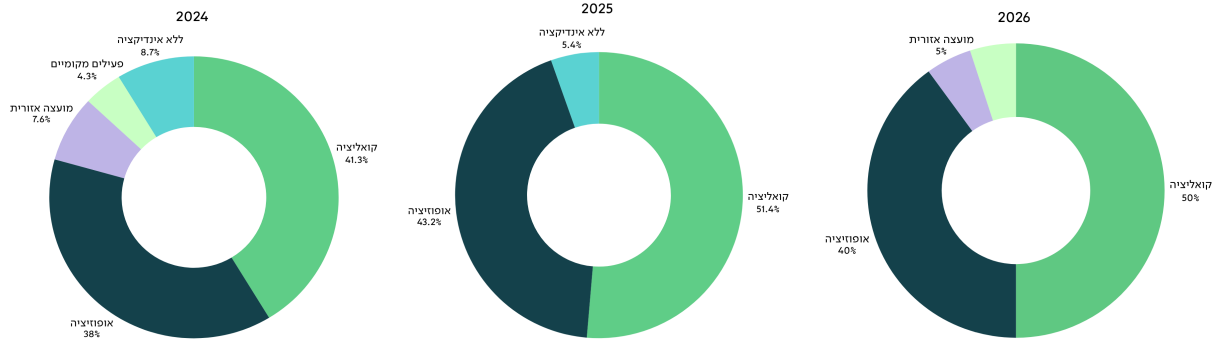

יצוין כי בשנת 2024 השירות הופץ באופן רחב, בעיקר בקרב חברי וחברות מועצה חדשים, ולכן התקבלו פניות רבות שעסקו בכניסה לתפקיד ובסוגיות בסיסיות. הירידה במספר הפניות בשנים שלאחר מכן נובעת בעיקר משינוי באופן הפעלת השירות - משיקולים תקציביים, תפעוליים ומקצועיים, צומצמה התפוצה הרחבה של השירות והוא התמקד במעגלי נבחר ציבור שעזימה מתקיימת עבודה שוטפת ומתמשכת. במקביל, הושם דגש גובר על ליווי מעמיק ותהליכי עבודה ארוכי טווח, לצד המענה הנקודתי לפניות.

התפלגות לפי מחוז

פניות הגיעו מנבחרים המכהנים ב-34 רשויות מקומיות, כאשר ברבים מהמקרים זיהו הנבחרים את הפוטנציאל של עצה מקומית ופנו פעמים נוספות.

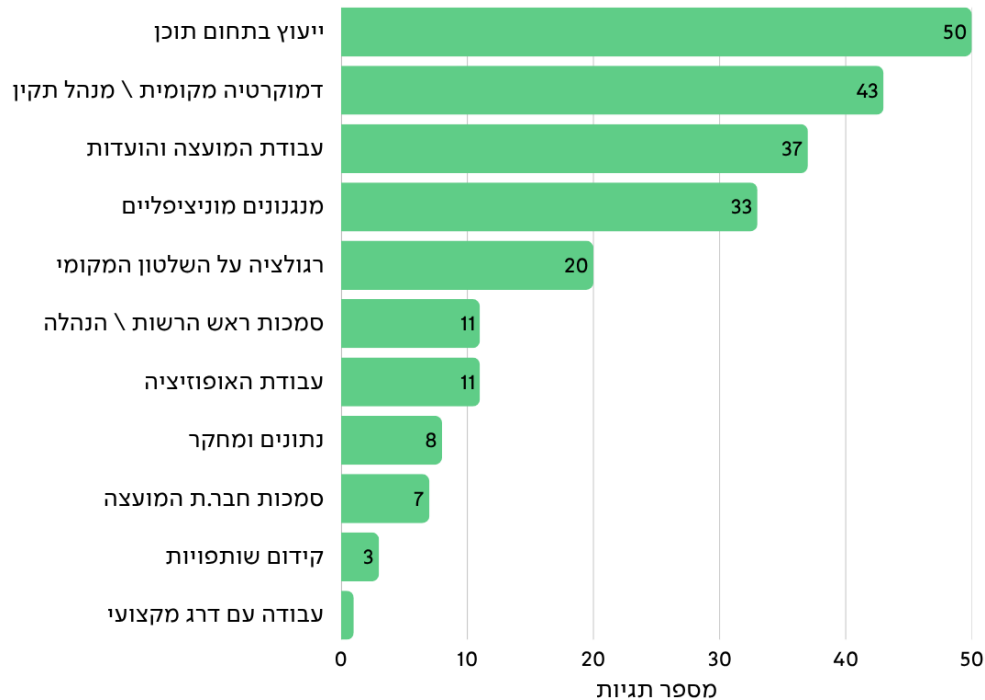
התפלגות לפי קואליציה/אופוזיציה

השימוש בעצה מקומית חוצה עמדות, ומגיע מחברי קואליציה ואופוזיציה כאחד. מתוך הפניות, כ-45% התקבלו מחברי קואליציה, וכ-39.6% מחברי אופוזיציה. כ-8.7% נוספים מקורם בחברי מועצה במועצות אזוריות - שלהן מבנה פוליטי אחר - או מקרב פעילים בסיעות מקומיות (כלומר שאינם חברי מועצה מכהנים). ב-6.7% הפניות חסרה אינדיקציה לגבי מיקום הנבחרת.

הנתונים מלמדים שהצורך בתשתית ידע מקצועית אינו ייחודי לחברי אופוזיציה, שנגישותם לדרג מקצועי נוטה להיות נמוכה יותר, אלא צורך רוחבי בכלים תומכי החלטה לנבחרי השלטון המקומי.

לצד זאת, כמות הפניות הגבוהה מחברי אופוזיציה מדגימה את חשיבותו של המיזם בצמצום פערי מידע ומתן כלים הנדרשים לדמוקרטיה מקומית משגשגת. בדרך זו מהווה המיזם כלי משלים עבור הנבחרים למלא את תפקידם בצורה מקצועית, עצמאית ואפקטיבית.

פניות עצה מקומית – נושאים חוזרים

ניתוח הפניות שהתקבלו לפי נושא מעלה שרובן המכריע עסק ב**אחד או יותר** מארבעה נושאים הבאים:

- **ייעוץ בתחומי תוכן** (22.3%) - פניות העוסקות בקידום פתרונות מעשיים בתחומי הפעולה של מכון שיטה, דוגמת ביטחון אישי, כינוך לדמוקרטיה, מגוון וחיים משותפים.
- **היבטי מנהל תקין ומשילות דמוקרטית** (19.2%) - פניות העוסקות בתקינות מנהלית, בחוקיות של החלטות, בפרקטיקות הנהוגות ברשות ובסדרי עבודתה. יכולתם של חברי מועצה למצות את הכלים שבפניהם תופסת נפח מרכזי בפניות אלו, כאשר פעמים רבות מתמודדים הנבחרים עם חוסר שקיפות, מענה חסר או היעדר מענה לפניות זכות עיון (לפי סעיף 140א) וניסיונות להדיר אותם מתהליך קבלת ההחלטות.

¹ כל פנייה מסווגת לפי נושא אחד או יותר, כך ש-100% מייצגים 224 תגיות, ולא 149 פניות.

- **עבודת המועצה והוועדות** (16.5%) – פניות העוסקות בסדרי העבודה של מליאת המועצה והוועדות, בחובות והזכויות של הוועדות השונות ובכלים העומדים לרשות החברים בהן במסגרת תפקידם.
- **מנגנונים מוניציפליים** (14.7%) – פניות העוסקות בהיכרות עם המנגנונים באמצעותם פועלת הרשות המקומית, ובהם עבודת התקציב, תמיכות, הקצאות והתקשרויות.

תובנות נוספות

אופוזיציה/קואליציה: בעוד שחברי קואליציה ואופוזיציה פונים בהיקף דומה בשאלות הנוגעות לעבודת המועצה והוועדות, הנתונים מצביעים על פערים בנושאי פנייה אחרים, המשקפים צרכים וסדר יום שונים בטבעם: חברי קואליציה פונים פי 2.4 יותר בנושאי תוכן, ומבקשים סיוע בקידום פתרונות מעשיים בתחומי האחריות שלהם. בהתאמה, חברי אופוזיציה נוטים לפנות בסוגיות של מנהל תקין, סמכות ראש הרשות/הנהלה, סמכות חברת המועצה וכלים לעבודת האופוזיציה. בדרך זו מועצמים הכלים הנתונים לרשותם למלא את תפקידם כמפקחים ומבקרים של עבודת הרשות, ולקדם נושאים שונים גם במערכת שבה נגישותם למידע מוגבלת יותר.

מבט מגדרי: במרבית הנושאים לא נצפה הבדל בין חברי וחברות מועצה. עם זאת, נשים פנו פי 2 ויותר מגברים בנושא עבודת המועצה והוועדות (מדגם של 37 תגיות), וגברים נטו לשאול פי 2 יותר אודות רגולציה המושתת על הרשות המקומית (20 תגיות).

רמת העיבוד הנדרשת: מבט בפניות עצמן מעלה שרובן עוסקות בידע קיים, שהונגש בעבר במדריכים רשמיים של משרד הפנים או במסמכים מקצועיים אחרים. במקרים אלה ניכר שנבחרי הציבור אינם מוצאים זמן מספק להעמיק בידע זה, וזקוקים לסיוע לאתרו במהירות ולהתאימו לצו השעה.

צורך בניתוח מגמות: חברי המועצה מעידים על צורך בעיבוד כמויות נתונים גדולות על מנת לקבל תמונה השוואתית ומייצגת על מצב הרשות. במקרים רבים המידע וחומרי הרקע המתקבלים בנושא זה מהרשות עצמה נתפסים כחסרים, כלא שקופים או כלא מדויקים. תופעה זו עולה ביתר שאת בעולמות התקציב וההתקשרויות.

צורך בייעוץ משפטי: חברי המועצה מעידים על צורך קריטי בחוות דעת משפטיות, שיסייעו להבהיר את מצב הדברים בסוגיות שונות ברשות וייתנו משנה תוקף למהלכים שבחרו לקדם. היעדר גישה שוויונית למשאבי ייעוץ

משפטי ברשות פוגע ביכולתם של חברי מועצה ושל חברי האופוזיציה בפרט לאתגר את קבלת ההחלטות, לתקן ליקויים ולהבטיח את המנהל התקין.

◀ בשנת 2025 לבדה הזמין מכון שיטה **16 חוות דעת משפטיות** כתגובה לפניות "עצה מקומית", לרבות חוות דעת העוסקות בהתערבות פיקוח עירוני בחופש המחאה, חופש ביטוי לעובדי הרשות המקומית, חשיפת יומני בכירים ברשות המקומית (כחלק מזכות עיון) ואף התמודדות עם תביעות השתקה כנגד חברי מועצה.

הישגי 'עצה מקומית'

המיזם זכה לתגובות חיוביות וחמות מצד נבחרי הציבור, הרואים בו כתובת מקצועית נגישה ומכפיל כוח בדרכם לקדם את האינטרס הציבורי. במסגרת זו הסתייעו עשרות נבחרים ונבחרות בייעוץ מקצועי, העמיקו את היכרותם עם עבודת הרשות, קיבלו עצות וחוות דעת בתחום המשפטי ונחשפו לשיתופי פעולה בזירה האזרחית. פידבק חיובי זה עולה בין היתר משימוש חוזר ונשנה של חברי המועצה בשירות, גם בתקופה שלא שווק באופן פעיל.

פעמים רבות סייע הייעוץ לשינוי מציאות אקטיבי ברשויות: **הבשלת שיתופי פעולה אזרחיים ברשות** (לדוגמא בתחומי תחבורה וקהילה), **הכרעות משפטיות לטובת הדמוקרטיה המקומית** (דוגמת התערבות משפטית שמנעה הדרת חברי אופוזיציה) וכן **קבלת החלטות מבוססת נתונים של חברי המועצה** (השוואת חוקי עזר ברשויות מרובות, ניתוחים תקציביים וכלכליים). פניות שחשיבותן משמעותית בתחומים בהם פועל מכון שיטה הבשילו פעמים רבות לתהליך ליווי מתמשך.

מבט קדימה

מסמך זה מתפרסם במטרה לחלוק עם שותפינו בשלטון המקומי, בחברה האזרחית ובמשרדי הממשלה תובנות העולות מן השטח, ולהמחיש את הצורך במעטפת מקצועית זמינה עבור נבחרי ונבחרות הציבור ברשויות המקומיות.

מכון שיטה ימשיך לפעול להרחבת מעגלי השותפות, להנגשת ידע מקצועי ולהרחבת שירות **"עצה מקומית"** כך שיגיע למספר גדול יותר של נבחרי ציבור ברחבי הארץ.

בטווח הארוך, אנו מקווים כי שירות מסוג זה יהפוך לחלק ממערך התמיכה הרשמי בנבחרי הציבור המקומיים, ויסופק באופן מוסדר על ידי משרד הפנים או גוף ציבורי מוסמך. חיזוק הידע והיכולות של חברי וחברות המועצה אינו רק צורך מקצועי – הוא תנאי הכרחי לחיזוק הדמוקרטיה המקומית ולשיפור איכות הממשל ברשויות המקומיות.

צוות הפרויקט

חן פרץ, סמנכ"לית רשויות ושותפויות, מכון שיטה | chen.p@shittah.org

יהלי קליין, רכז מדיניות ופרויקטים, מכון שיטה | yali@shittah.org